

Op een speelse wijze leren lezen,
met het rotaspel!

Kraak de taalcode,
door woorden met elkaar te vergelijken.
Voor kinderen uit de laatste kleuterklas en het eerste leerjaar.

Handleiding bij Kraak de taalcode. boekje 4 van 5

Op een speelse wijze leren lezen met het rotaspel.

**Kraak de taalcode, door woorden met elkaar te vergelijken.
Voor kinderen uit de laatste kleuterklas en het eerste leerjaar.**

Handleiding bij Boekje 4

Algemeen: Recent wetenschappelijk onderzoek pleit met heel wat overtuigende argumenten voor een leren lezen dat niet start met het memoriseren van globaalwoorden (dat zijn woorden die vooraf moeten vanbuiten geleerd worden), en evenmin met het aanleren van de ‘losse letters’. Men kiest voor een directe aanpak van het leren lezen, dat in wezen het ‘kraken van een code’ is, een code die in het taalsysteem verborgen zit. Onze taal is fonologisch opgebouwd: als je gelijkenis in woorden hoort, kun je die ook zien, en als je gelijkenis ziet, kun je die ook horen. Heb je dat door, dan weet je dat woorden uit kleinere stukjes bestaan en bezit je reeds enig ‘fonologisch bewustzijn’. Je hebt het nodig om veilig met leren lezen te starten. Heel wat stemmen gaan op om ook reeds in de kleuterklas hieraan systematisch te werken. Bij dit alles is het rotaspel een handig hulpmiddel. Het is een zelfcorrigerend vraag- en antwoordspel, dat op een speelse en methodisch doordachte wijze beginnende lezertjes begeleidt bij het voorbereidend lezen. Het is aan geen enkele leesmethode gebonden en ondersteunt door zijn nadruk op het logisch redeneren, op een volkomen veilige wijze alle voorbereidend werk bij de start van iedere bestaande leesmethode.

Beschrijving per bladzijde.

Titelbladzijde. Het rotaspel helpt kinderen ontdekken hoe het lezen juist in elkaar zit. En dit niet door woorden of ‘letters’ reeds vanbuiten te leren. Wel door eenvoudige woorden voortdurend met elkaar te vergelijken en tegelijk te letten op wat je hierbij hoort, en wat je hierbij ziet. Boekje 1 behandelde woordparen met een gelijk eindrijm. In boekje 2 deden we het allemaal nog eens over met woordparen met een gelijk beginrijm. Boekje 3 vervolgde deze weg, echter met woordparen met een gelijk begin- en eindstukje. In boekje 4 blijven we uiteraard woorden met elkaar vergelijken, maar nu hebben we een bijzondere aandacht voor de ‘losse letter’. Kinderen gaan steeds meer vertrouwd geraken met het snel herkennen van losse ‘stukjes’ die ze horen én zien in de woorden. We spreken van een beginnende foneem- grafeemkoppeling.

Kaft achteraan. In boekje 1 hebben we samen met de kinderen de juiste namen der prentjes overlopen. De prenten in de boekjes 2 tot 5 zijn allen identiek. Alle afbeeldingen staan ook hier weer op de kaft van het boekje. Kinderen zijn er ondertussen zo mee vertrouwd dat het juist benoemen ervan zo goed als geen moeilijkheden meer geeft. Ook hier gaan ze geleidelijk meer en meer deze laatste bladzijde raadplegen om b.v. de ‘schrijfwijze’ van een bepaalde klank die ze in hun hoofd hebben, te zoeken. Dan benoemen ze achtereenvolgens de prenten tot ze die klank herkennen en kijken in het overeenkomstige gedrukte woord waar hij juist staat en hoe hij er uit ziet. Of omgekeerd, hoe een welbepaald gedrukt letterteken nu ook weeral klinkt. Dan zoeken ze in de gedrukte woorden tot ze deze vinden, en verklanken de overeenkomstige prent.

Zo speel je het rotaspel.

Hierin dit boekje, kun je het spel en de regels van het rotaspel leren en oefenen. Dit is het eerste deel van een reeks van vijf delen. Het rotaspel is een spel dat wordt gespeeld met een draaischijf en een kaartje. Het spel is geschikt voor kinderen van 4 tot 6 jaar.

1. Kies je oefening en draai de juiste kleur.

Op de draaischijf staan vijf oefeningen. Kies de oefening die je wilt oefenen. Draai de draaischijf totdat de juiste kleur eronder komt. De draaischijf is verdeeld in vijf sectoren, elk met een andere kleur en een oefening. De oefeningen zijn: 1. Kies je oefening en draai de juiste kleur, 2. Kies de oplossing en draai het juiste streepje, 3. De pijl wijst naar het prentje! Goed zo.

2. Kies de oplossing en draai het juiste streepje.

De draaischijf is verdeeld in vijf sectoren, elk met een andere kleur en een oefening. De oefeningen zijn: 1. Kies je oefening en draai de juiste kleur, 2. Kies de oplossing en draai het juiste streepje, 3. De pijl wijst naar het prentje! Goed zo.

3. De pijl wijst naar het prentje! Goed zo.

De draaischijf is verdeeld in vijf sectoren, elk met een andere kleur en een oefening. De oefeningen zijn: 1. Kies je oefening en draai de juiste kleur, 2. Kies de oplossing en draai het juiste streepje, 3. De pijl wijst naar het prentje! Goed zo.

Blz. 2. Ook hier staan de spelregels andermaal uitvoerig toegelicht. Na alle oefeningen in de vorige boekjes 1 tot 4 zijn onze beginnende lezertjes er zo vertrouwd mee dat er nog nauwelijks enige toelichting moet worden gegeven. Het is een merkwaardige ervaring om bij herhaling vast te stellen dat volwassenen blijkbaar meer moeite hebben met deze spelregels dan de kinderen. De schijf in de juiste stand - kleur bij kleur - zetten is voor iedereen eenvoudig. Het antwoord tot bij de juiste vraag draaien is voor kinderen niet meer dan logisch. Ouderen hebben nog de draaischijf van een klassieke telefoon gekend, en zijn wel eens meer in verwarring omdat je de schijf nu niet zo mag draaien dat je met je vinger helemaal onderaan bent. Het feit dat er dus nog andere mogelijkheden zijn, durft hen wel eens meer aan het twijfelen brengen.

Welke van je drie draai je voor de laatste?

1. Kies je oefening en draai de juiste kleur.

2. Kies de oplossing en draai het juiste streepje.

3. De pijl wijst naar het prentje! Goed zo.

Blz. 3. Welk stukje is in de drie woorden hetzelfde?

De onderlegplaat ligt reeds onder het boekje, het asje doorheen de perforatie van alle rechterbladzijden en de draaischijf werd erop gelegd, met de blauwe kleur bij oefening 1: de prenten en woorden 'kaas', 'vos' en 'muis'. Gevraagd is de gelijke letter te zoeken en te draaien. Kinderen zetten de ja- of neen - streepjes. Ze zien en horen onmiddellijk dat de gemeenschappelijke letter 's' is. Deze scherpe klank achteraan kan bovendien in het woord aangehouden worden en dringt zich zo opvallend op dat hij erg vlug geïdentificeerd is. Kinderen blijven de 's' herhalen terwijl ze het schriftbeeld zoeken in de schijf. Zo oefenen ze op een ideale wijze de koppeling van klank en teken, van foneem en grafeem. Het gelijke teken kan in de volgende oefeningen ook vooraan of in het midden staan.

Welke van de drie woorden dezelfde stukje achteraan?

1. Kies je oefening en draai de juiste kleur.

2. Kies de oplossing en draai het juiste streepje.

3. De pijl wijst naar het prentje! Goed zo.

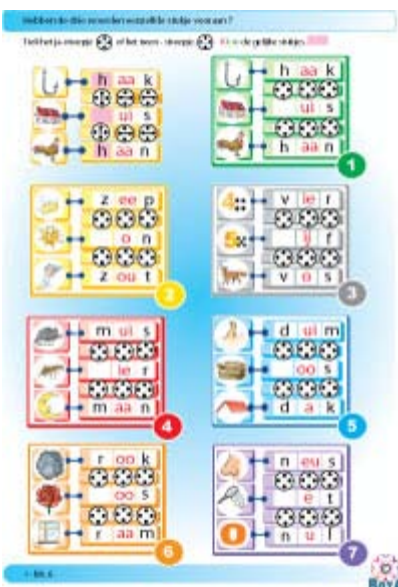
Blz. 4. Hebben de drie woorden dezelfde stukje achteraan?

Konden op blz. 3 de drie woorden nog worden gezien, dan gaan we nu een klein stapje verder: in het middelste der drie woorden ontbreekt telkens de laatste letter. Kinderen ontdekken dat de drie woorden evenwel steeds eenzelfde laatste stukje hebben. Ze verklanken daarvoor het middelste woord, en ontdekken na vergelijkend uitluisteren dat de ontbrekende letter kan afgekeken worden van de andere twee woorden. De ja- en neen- streepjes worden ingevuld, het gelijke letterteken ingekleurd. Men merkt dat ze bij dit inkleuren de letter 's' bijna voortdurend blijven verklanken. Ideaal toch om deze letter vanbuiten te leren. Heel wat kinderen kennen ze ondertussen al. Zeker als ze b.v. ook al in hun naam voorkomt.

Blz. 5. Welk stukje is in de drie woorden hetzelfde?

Dit speelblad bevat dezelfde oefeningen als het werkblad 4, netjes rond de draaischijf geschikt. Nu zijn alle letters gegeven. Je kon eigenlijk van dit speelblad afkijken om het vorige werkblad te maken. We schreven het reeds eerder: juist kunnen afkijken is ook een vorm van vergelijken. Met opzet zijn hier alle letters gegeven, omdat kinderen zo bijna onmiddellijk het gelijke stukje in de drie woorden zien en gemakkelijker tot een vorm van ‘abstractie’ komen: “Je hoort hetzelfde achteraan in de drie woorden, het heeft op zich geen betekenis, maar met de juiste andere stukjes maak je er een zinvol woord mee”. En zo begrijpen ze dat die betekenisloze stukjes moeten vanbuiten geleerd worden. Hier doen we dat op een speelse en aangename wijze.

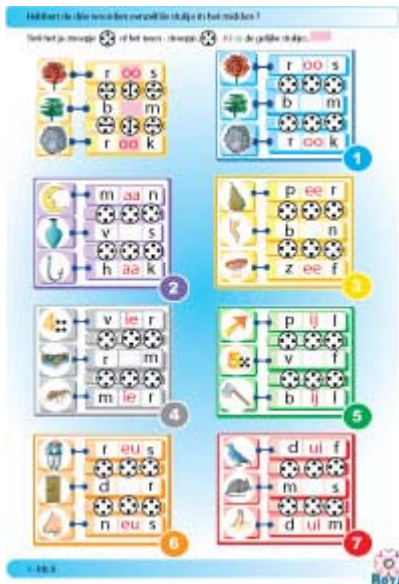
Blz. 6. Hebben de drie woorden eenzelfde stukje vooraan?

Het laatste stukje in een woord beluisteren is eenvoudiger dan een stukje vooraan of middenin. Het klinkt bij wijze van spreken nog na als het woord werd uitgesproken. Daarom zijn we er op blz. 4 en 5 ook mee begonnen. We gaan nu een klein stapje verder door te letten op wat je vooraan ziet en hoort. We beginnen met ‘stukjes’ die je kan aanhouden. Weer ontbreekt in het middelste der drie woorden telkens de eerste letter. Kinderen zetten de ja- en neen- streepjes en kleuren de gelijke stukjes in de woorden. Je hoort ze ondertussen die stukjes telkens ook verklanken. Heel wat beginnende lezertjes hebben ondertussen al lang ‘de code’ gekraakt en hebben inzicht in het systeem: gelijkenis horen en gelijkenis zien gaan samen. Een aantal vinden de oefeningen eigenlijk te gemakkelijk. Leuk toch dat leren lezen met heel wat zelfvertrouwen kan.

Blz. 7. Welk stukje is in de drie woorden hetzelfde?

Weer zijn alle letters gegeven. Kinderen zien bijna in een oogopslag hetzelfde letterteken vooraan in de drie woorden en benadrukken het extra bij het uitspreken van deze woorden. Ze vullen, zoals steeds, de ja- en neen- streepjes in en kleuren de gelijke ‘tekens’ die ze hierbij blijven verklanken. Anders gezegd: ze oefenen hun letters, de verbinding teken - klank. Heel wat kinderen doen dit met een behoorlijk enthousiasme. Ze hebben begrepen dat ze zelf hun eigen vorderingen kunnen bepalen. Ze zijn b.v. niet afhankelijk van één of andere methode waar een leerkracht het tempo en het aanbrengen van nieuwe woorden bepaalt. In een wereld die barst van letters is elk kind eigenlijk bijzonder gemotiveerd om te leren lezen.

Blz. 8. Hebbon de drie woorden eenzelfde stukje in het midden?

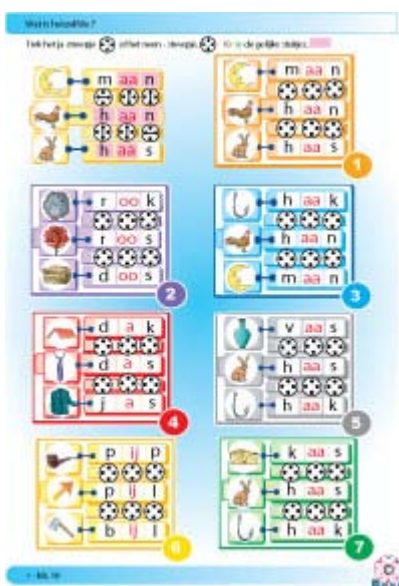
De oefeningen op dit werkblad zijn analoog aan de oefeningen van werkblad 4 en 6, alleen staat de gelijke klank nu telkens in het midden. Die is ook het moeilijkst om uit te luisteren. Maar na alle voorbereidend werk gaan de kinderen hier haast spelenderwijze overheen. Alle middenstukjes, alle klinkers, kunnen overigens met verlengde klankwaarde worden aangehouden. De kinderen zetten de juiste ja- of neen - streepjes en kleuren de gelijke stukjes in. Voor een aantal kinderen worden de oefeningen te gemakkelijk en streven ernaar 'het boekje uit te hebben'. De hele didactiek is inderdaad zo uitgewerkt dat kinderen het gemakkelijk kunnen vinden, en dat hen voortdurend heel wat kansen geboden worden om alles te begrijpen.

Blz. 9. Welk stukje is in de drie woorden hetzelfde?

Alle letters zijn gegeven, het gelijke letterteken staat steeds in het midden. Kinderen zien in een oogopslag het gelijke teken, horen de gelijkenis in de drie woorden en draaien wat gelijk is.

De ja- en neen- streepjes worden ingevuld, de gelijke stukjes worden ingekleurd. Heel wat kinderen zijn al behoorlijk aan een 'passieve' letterkennis toe. Vele lettertjes zijn ondertussen herkend en verklankt zolang ze vergezeld staan van de bijpassende prent. Ook heel wat letters worden reeds 'actief' herkend: je mag ze los aanwijzen, zonder enige hulp van een prent, ook dan kunnen heel wat kinderen ze al echt 'lezen'.

Blz. 10. Wat is hetzelfde?

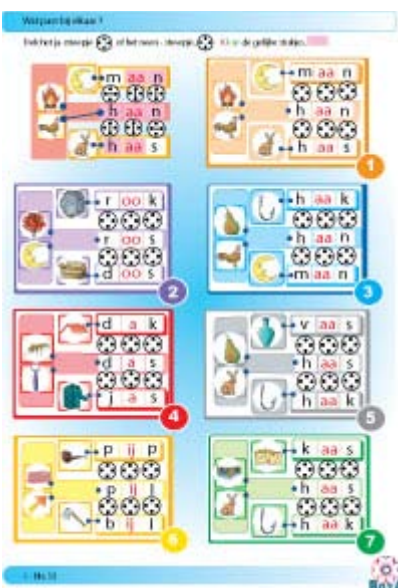
En we blijven woorden vergelijken. Drie woorden hebben telkens twee stukjes gemeenschappelijk. Zo hebben de eerste twee woorden van het voorbeeld een gelijk eindrijm, het tweede en derde woord een gelijk beginrijm. Kinderen oefenen andermaal hun koppelingen 'letter- klank'. Alle prenten en woorden zijn hen bekend. Later gaan we deze structuur van oefening ook gebruiken om nieuwe woorden aan te brengen, woorden die niet op de achterzijde van elk boekje staan en die ook via vergelijken van woorddelen zullen ontcijferd - of zeggen we hier beter 'ontletterd' worden.

Zoals steeds worden de ja- en neen - streepjes gezet en de gelijke stukjes ingekleurd.

Blz. 11. Draai wat ontbreekt.

Dit speelblad is analoog aan het vorige werkblad (blz. 10). Er is evenwel een belangrijk verschil: het middelste woord ontbreekt telkens en de ja- en neen- streepjes staan reeds ingevuld. Wil je afkijken van je speelblad? Dat mag. Dat is zelfs heel goed: nakijken of het op de beide bladzijden, het speel- en werkblad wel juist is ingevuld. Je vindt in de eerste oefening, bij het prentje ‘haan’ het ontbrekende woord ‘haan’ omdat het rijmt op het gegeven woord ‘maan’ en eenzelfde beginrijm heeft als het gegeven woord ‘haas’. Ligt de schijf in de juiste stand dan heb je de keuze uit de woorden ‘haas’, ‘haan’, ‘pijl’, ‘das’ en ‘roos’. Het woord ‘haan’ is dus vlug gevonden.

Blz. 12. Wat past bij elkaar?

Dit werkblad is een variante op werkblad 10. Bij het middelste der drie woorden is evenwel een extra prent bijgekomen. Er moet nu een verbinding gemaakt worden tussen het middelste woord en de juiste prent. M.a.w. dit middelste woord zal op één of andere manier moeten gelezen worden om die verbinding met de prent te kunnen maken. Na het invullen van de ja- en neen- streepjes zien de kinderen dat het te lezen woord rijmt op ‘maan’ en hetzelfde beginrijm heeft als het woord ‘haas’. Het woord ‘vuur’ komt dus helemaal niet in aanmerking, wel het woord ‘haan’. Heel wat kinderen zijn ondertussen reeds in staat om het woord ‘haan’ ineens te ‘lezen’. Wie echter nog niet helemaal zeker is neemt de weg van het vergelijken.

Blz. 13. Draai de ontbrekende prent.

Dit speelblad is analoog aan het vorige werkblad (blz. 12). Alleen moet er nu niet uit twee prenten worden gekozen, wel uit meerdere. Gegeven zijn drie woorden, doch enkel de eerste en laatste bijpassende prent. Gevraagd is de prent behorend bij het middelste woord te draaien. Omdat de ja- en neen- streepjes reeds zijn ingevuld zien kinderen dat de te zoeken prent rijmt op maan en eenzelfde beginrijm heeft als haas. Zo komt enkel de prent ‘haan’ hiervoor in aanmerking. De gelijke woorddeeltjes worden ingekleurd.

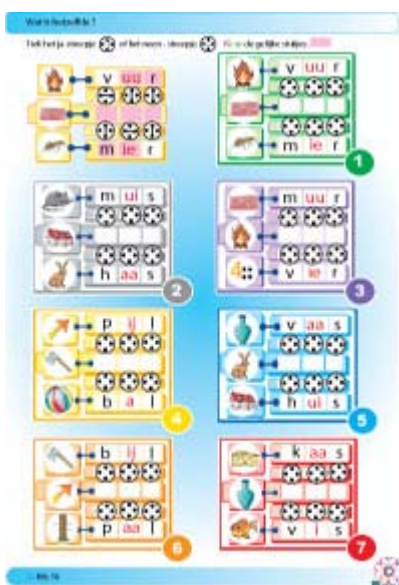
Blz. 14. Wat past bij elkaar?

Dit werkblad is analoog aan werkblad 12. Daar hadden de drie gegeven woorden echter een gelijk begin- of eindrijm. Hier worden andere combinaties gemaakt: de te vergelijken woorden hebben b.v. ook een eerste en laatste stukje gelijk. Zo moet het middelste en onbekende woord muur gelezen worden. Na het invullen der ja- en neen- streepjes zien de kinderen dat het te zoeken woord rijmt op 'vuur' en eenzelfde begin- en eindstukje heeft als 'mier' zodat enkel de prent 'muur' in aanmerking komt, niet de prent 'rook'. Kinderen trekken de verbinding tussen prent en woord 'muur' en kleuren de gelijke stukjes in.

Blz. 15. Draai de ontbrekende prent.

Deze bladzijde is analoog aan blz. 14, alleen moet nu uit meerdere prenten worden gekozen. Zo zijn in de eerste oefening de drie woorden 'vuur', 'muur' en 'mier' gegeven, samen met de bijpassende prenten 'vuur' en 'mier'. De prent 'muur' ontbreekt evenwel en moet gedraaid worden. Maar daarvoor moeten de kinderen eerst het woord 'muur' kunnen verklanken. Na vergelijken met de overige woorden zien ze dat het te lezen woord begint als 'mier' en eindigt als 'vuur', zodat het hier enkel om het woord 'muur' kan gaan. De gelijke stukjes worden ingekleurd.

Blz. 16. Wat is hetzelfde?

Was bij een aantal vorige bladzijden de opdracht een onbekend woord te verklanken, en dit als een vorm van primitief lezen, dan hebben we hier zowat het omgekeerde: een vorm van dictee. Gegeven zijn drie prenten, de eerste en derde prent zijn voorzien van hun bijpassend woord. Bij de middelste prent ontbreekt dit woord echter. Gevraagd wordt om dit woord samen te stellen. Omdat kinderen horen dat 'muur' rijmt op 'vuur' kunnen de passende ja- en neen- streepjes worden ingevuld. Omdat 'mier' en 'muur' eenzelfde begin- en eindklank hebben kunnen ook hier de streepjes worden ingevuld. Zo hebben we de schrijfwijze van het woord 'muur' achterhaald. Het effectief ook invullen van deze letters wordt niet vereist. Kinderen beschikken nog niet over de nodige fijne motoriek om dit te doen.

Blz. 17. Draai het ontbrekende woord.

Dit speelblad is analoog aan werkblad 16. De ja- en neen- streepjes staan hier reeds ingevuld zodat alle denkwerk enigszins kan verkort en verinnerlijkt worden. Kinderen zien de samenstellende delen van het woord ‘muur’. Bij de juiste stand van de schijf herkennen ze vlot het gevraagde woord ‘muur’ tussen de gegeven woorden ‘haas’, ‘huis’, ‘muur’ en ‘bijl’. Merken we de twee bewegingen op die kinderen hiervoor moeten maken: het ‘hakken’ en het ‘plakken’. De woorden ‘muur’ en ‘vier’ moeten ‘gehakt’ worden, in hun samenstellende delen worden uiteengetrokken. Sommige van die stukjes dienen dan om het woord ‘muur’ te ‘plakken’, om met die stukjes het woord ‘muur’ samen te stellen.

Blz. 18. Wat past bij elkaar?

Dit werkblad is analoog aan werkblad 14. Er is evenwel een belangrijk verschil: de ja- en neen- streepjes zijn weggelaten. Je moet dus als kind bij elke oefening de vier prenten nauwgezet beluisteren om zo te ontdekken welk woord helemaal geen gelijkenis heeft met de andere. Je moet dus eerst de verbindingslijn trekken, dan pas de ja- en neen- streepjes. Zo in oefening 1: omdat bij de gegeven woorden ‘haan’ en ‘huis’ het woord ‘mier’ geen enkele gelijkenis heeft, en ‘haas’ wel, moet ik het woord ‘haas’ samenstellen. Dit lukt met het invullen van de ja- en neen- streepjes. Deze oefening is een uitdaging voor kinderen die een extraatje kunnen gebruiken, maar het hoeft niet echt. We willen overigens steeds vermijden om kinderen ‘vast’ te zetten. Dat schaadt alle plezier in het leren lezen. Wie het wat moeilijk vindt mag, zoals steeds, afkijken, hier van het volgende speelblad (blz. 19).

Blz. 19. Draai de ontbrekende prent.

Dit speelblad is analoog aan werkblad 18. Drie woorden en twee bijpassende prenten zijn gegeven, de ontbrekende prent moet worden gezocht.

Zo in oefening 1: De te zoeken prent rijmt op 'vaas' en heeft hetzelfde begin- en eindstukje als 'huis', zodat enkel de prent 'haas' in aanmerking komt.

En hiermee is het vierde boekje afgewerkt. Heel wat letters zijn nu reeds gekend en gememoriseerd.

In het boekje 5 gaan de kinderen via het vergelijken van reeds bekende woorden ook niet bekende woorden samenstellen, en zullen ze via een prentenreeks ook eenvoudige zinnnetjes lezen. Het zal hierbij niet nodig zijn om letters reeds gememoriseerd te hebben.